

EN FYENSK LANDSBYPRÆST
 HOS PAVE SIXTUS IV.
 OG NOGLE AVNSLEV-PRÆSTER
 I 14—1500'ERNE

Ved Albert Thomsen.

I vore Dage bor Sognepræsten til Avnslev og Bovense i den smukke gamle Præstegaard i Skalkendrup; derfra har han omtrent lige lang Vej til sine to Kirker.

Men i Middelalderen havde Avnslev og Bovense hver sin Præst. Det var først efter Reformationen, — i 1536, at Bovense blev Annex til Avnslev. Siden den Tid boede Præsten i Skalkendrup. Tidligere var der sandsynligvis Præstegaarde i begge de to Byer. Sognepræsten i Avnslev har maaske boet i den senere »Mensalgaard«, den nordligste i Overby, og hans Embedsbroder i Bovense har vel haft Bolig i den saakaldte »Annexgaard« tæt op til Kirken. Begge disse to Gaarde har i hvert Fald siden Middelalderen hørt til Præstekaldet, og Præsterne i 14—1500'erne nævnes stedse som boende i de to Byer. Som vi siden skal se, var Bovense en Tid Annex til Skellerup; derimod har Avnslev altid været selvstændigt Sognekald; en Plan, som Kristian 2. havde om at lægge det ind under Nyborg, blev ikke til Virkelighed.

I mange Kirker hænger der en saakaldt »Præstetavle« hvor »series pastorum«, Præsterækken er opregnet. En saadan har der ogsaa været i Avnslev Kirke, men den er forsvundet. Derimod findes der i Embedets Kaldsbog en Præstelite, som begynder ved Aar 1564, altsaa først efter Reformationen. I Wibergs Præstehistorie findes et Par ældre Navne, og jeg har kunnet føre Listen endnu længere tilbage. I et Tingsvidne fra 27. Maj 1442 nævnes »Knud, Sognepræst i Awenssløff«; det er den ældste, jeg kender.

Begge de to Sognekirker stammer fra 1200'ernes sidste Halvdel; her maa altsaa have været Præster ansat i et Par Hundrede før Hr. Knuds Tid, men om dem ved vi intet. Derimod kan vi fortælle lidt om Præsterne efter Hr. Knud, og vi vil begynde med en af hans nærmeste Efterfølgere, Hr. Johannes Jacobsen.

1. Et Drab i Nyborg og en Romerrejse.

Da danske Videnskabsmænd for en halv Snes Aar siden pløjede de pavelige Arkiver i Vatikanet igennem for at tage Afskrifter af alle Dokumenter, som angik danske Forhold, stødte de ogsaa paa en Skrivelse fra Pave Sixtus IV (1471–84), sandsynligvis Kopi af et Brev, som blev sendt til Bispen i Odense. Det omhandler en Drabssag, hvori en Præst til Avnslev Kirke var indblandet. Paven giver ham fuld Absolution derfor.

Denne Præst, *Johannes Jacobsen* med Tilnavnet *Rel*, havde tidligere styret en Skole – en Klosterskole – i Nyborg. Mens han endnu var i denne

Stilling, deltog han en Aften i en Sammenkomst med nogle andre Præster og Klerikere. En ung Mand, Svend, som opholdt sig i hans Hus, skulde ud paa Aftenen komme med sin Lygte og lyse ham hjem. Men i Ventetiden kom Svend i Trætte med en anden ung Knøs, som var mødt i et lignende Ærinde, og de dængede hinanden bravt til med Skældsord. »Broder Johannes« har maaske hørt det inde fra; i hvert Fald fortalte Svend ham hele Historien, da de kom hjem, og den anden trøstede ham med, at han kunde jo trække Fyren lidt i Haaret, naar han traf ham igen. Dette skete næste Dag, og Svend var ikke sen til at handle efter Anvisningen. Men da den overfaldne vilde løbe ud til sin Herre for at beklage sig, spærrede Svend ham Vejen, hvilket havde til Følge, at den anden i sin Galskab trak sin Kniv af Skeden og huggede den i den intetanende Kleriker, saa han sank døende om.

Broder Johannes tog sig denne Begivenhed meget nær; han syntes, at han for en Del bar Skylden for, at det var gaaet saa galt, idet han ved sin ubetænksomme Bemærkning til Svend næsten opmuntrede denne til at yppe Kiv paa ny med Modparten. Og da han snart efter skulde overtage Embedet som Præst i Avnslev, syntes han ikke, at han med fri og frelst Samvittighed kunde forvalte sit hellige Embede, og tog da den Beslutning at bede Paven rense ham for al Skyld og Anklage. Efter i nogen Tid at have været Præst her ved S. Blasius Kirke i Avnslev, tog han 1472 Afsked med sine Venner og begav sig ud paa den besværlige og farefulde Rejse til Rom. Sandsynligvis er han vandret den lange Vej paa sine Fødder; og som saa mangan omvandrende Broder har han nydt

Gæstfrihed i de Klostre, han kom forbi. I Rom var dengang Sixtus IV Pave. Han er bedst kendt derved, at han lod det berømte sixtinske Kapel (med Michel-angelos Frescer) opføre; og for os Danske har han tillige Interesse derved, at det var ham, Kristian I besøgte paa sin berømte Udenlandsrejse 1474. — Nu kom altsaa denne fattige, danske Landsbypræst, træt og udaset, til Rom og henvendte sig til Kurien, den pavelige Regering, med sin ydmyge Begæring om at blive befriet fra de Bekymringer, der nagede hans Samvittighed. Og »i Pavens Nærværelse« affattedes en Skrivelse til hans nærmeste Foresatte, Bispen i Odense, og der meddeles heri Hr. Johannes Jacobsen absolut Tilgivelse og Frikendelse for ethvert Skin af Brøde.

Denne Skrivelse, som i sit morsomme knudrede Kurie-Latin er et værdifuldt kulturhistorisk Dokument, skal jeg nedenfor gengive i Oversættelse¹).

Johannes Jacobsen, Sognepræst ved Kirken i *Arenslaff* i Odense Stift, meddeler, at da han tidligere var Skolestyrer i en By ved Navn *Nyborg* i nævnte Stift og havde en ung Kleriker ved Navn *Svend*, paa sexten Aar eller deromkring, i Kost for at undervise ham i Litteraturen, og da saa en Dag den nævnte Johannes om Aftenen foretog en Læsning (*i den hellige Skrift*) med nogle Præster og Klerikere, og den ovennævnte Kleriker (*Svend*) var kommen for hans Skyld med en Lygte for at føre ham til hans Bolig, saa kom den ovennævnte Kleriker og en ung Lægmand, der tjente en anden Præst, i

¹) Originalen paa Latin findes i *Acta Pontificum*, 1316—1536, udg. 1910 ved Krarup og Lindbæk; IV Bd. S. 16. Oversættelsen har Dr. phil. Fr. Moth velvilligt besørget for mig.

Trætte, idet de overøste hinanden med Ukvemsord, og da omtalte Lærer (☉: *Johannes*) af ovennævnte Kleriker, der bar Lygten, i sit Hus erfarede Aarsagen til Striden og Trætten, sagde han til ovennævnte Kleriker: »Naar du træffer den unge Bengel, kan du trække ham lempeligt ved Haarene.«

Da ovennævnte Kleriker (☉: *Svend*), efter at have hørt dette, næste Dag traf den unge Knøs, trak han ham ved Haarene, hvorfor den nævnte Knøs vilde gaa til sin Herre for at klage; men det ofte omtalte unge Menneske stillede sig med stor Bestemt-
hed i Vejen for ham og holdt ham tilbage, for at han ikke skulde anklage ham hos sin Herre, hvorfor den omtalte unge Knøs trak en lille Kniv ud af Skeden og saarede Klerikeren, saa at han døde af dette Saar¹⁾.

Da imidlertid den omtalte Hjemmelsmand (☉: *Johannes*) ikke har haft anden Skyld i ovennævnte Klerikers Død, end ovenfor meddelt, ja endog har taget sig hans Død saa nær som vel muligt, — da han ønsker (*fremdeles*) at udføre Tjenesten i de gejstlige Hverv, han har paataget sig, og det al-
ligevel er ædle Karakterers Sædvane at frygte Brø-
den, hvor den allermindst findes, — saa bønfaller ovennævnte Hjemmelsmand, at I (*d. e. Paven*) vil værdiges at paalægge en Prælat, der opholder sig ved den romerske Kurie, til hvilken han (*Johannes*) har begivet sig personlig under store Farer, An-
strængelser og Udgifter for at opnaa denne Gunst, at kende Hjemmelsmanden (*Johannes*) fri for Over-
trædelser og Skyld i denne Sag, hvis han har paa-

¹⁾ Maaske bedre: saa at han blev liggende Død (paa Stedet.)

draget sig sligt i Anledning af det ovenfor meddelte og (*fremdeles paalægge Prælaten*) at han skal forhandle med ham (?) om den Plet paa Grund af brudte Regler og den Uskikkethedens Vanære, han kan have paadraget sig, og tillade, at han – det ovenfor meddelte til Trods – kan udføre Tjenesten i de gejstlige Hverv, han har paataget sig, ogsaa Præstegerningen, og frit beholde ovennævnte Sognekirke, og at han (*d. e. Prælaten*) skal udslette den Uskikkethedens og Vanryets Plet eller Vanære, han muligvis havde paadraget sig i Anledning af det ovenfor meddelte.

Tilstaaet i *Pavens* Nærværelse.

*Io Mont.*¹⁾

Og ogsaa i Altertjenesten²⁾.

Givet i Rom den 24. September i det 2. Aar³⁾.

Odense. Johannes Jacobsøns Frikendelse for Manddrab.

* * *

– Sikkert har denne fattige Landsbypræst med sine Bekymringer for sin Samvittighed gjort et ejendommeligt Indtryk ved det fordærvede Pavehof, hvor mange Slags Synder gik i Svang, og hvor man ikke var overbebyrdet med Samvittighedsnag. Det er næsten

¹⁾ Maaske Forkortelse af: Johannes Montanius, vel sagtens en Embedsmand i Kurien.

²⁾ Den følgende Sætning, hvor noget mangler, giver ikke sammenhængende Mening.

³⁾ De e. Pavens andet Regeringsaar. Han blev jo Pave i 1471.

som om man i Brevets skruede Vendinger kan mærke, at Kurien er en Smule forlegen ved dette mærkelige Tilfælde. I hvert Fald faar han med største Lethed sin attraaede Frikendelse for Manddrab, saa han med frelst Samvittighed kunde begive sig paa Hjemrejsen til det fjerne Fyens Land.

Vi hører ikke siden noget til ham.

2. Præstens Bol i Aalykke Skov.

Den næste Præst, vi kender i Avnslev, er *Hans Thomsen*, som kom fra Ringe, hvor han skal have været Præst i 20 Aar. Her nævnes han kun een Gang, i 1490: »Hanns Thomessønn, prest thil Auennsløff.«

Hans Eftermand, *Mads* (eller *Mathias*) *Lauridsen*, nævnes et Par Gange i Aarene 1500—1519, saaledes da han i Aaret 1500 erhverver sig et »Bol« til Præstegaarden, et anseeligt Stykke Jord i Udmarkerne ved Vindinge Aa, idet han paa Vindinge Herreds Ting begærede og fik Tingsvidne paa, at otte »Maalsmænd« havde maalt Sorteboel og Gode Mose i Aalykke Skov i Avnslev i to Boel, hvoraf det ene tilfaldt Præsten og Præstegaarden. Brevet findes i et Register paa Præster og Sognedegnes Underholdning i Landsarkivet og i Kopi i Præstegaardens Arkiv, og det lyder med Bibeholdelse af Tidens Retskrivning saaledes:

»Item 1 pergemendtzbreff vdgiiffuit paa Vinding herritz tingh wnder aars dato 1500, lydendis:

Wor skiicket for osz och dannemendt flere paa forne Winding herritz tingh beskeden mandt *her Mattis* sogneprest y Auennsløff, bedis fiick och fremlede et fuldt tingsviitne aff 8 dannemendt, huilcke alle samdirectelighen paa throe oh sangingen viitnede, athi szaae och hørde, ath 8 maalsmendt tiilstode

inden tinge, athi molt haffde *Suorteboell* och *Godemosze wty* Auensløff aelyckeskouff østhen grøningen wty 2 boell, halffdiellen tiillfall presthen och prestegorden, och anden halffdiellen tiillfaldt boelsbrøderne.«¹⁾

— Desværre træffer vi ikke senere de to gode gamle Navne, hverken paa Kort, i Navnelister eller i Folkemunde, saa de kan ikke stedfæstes. I 1667 nævnes blandt Præstekaldets Herligheder 10 Læs Hø fra Aalykke og et Skovskifte, men Bolet er vist snart efter ved Mageskifte eller paa anden Maade kommet fra Kaldet.

3. Avnslev Kirke og St. Annæ Alter i Nyborg.

Kong Christian I havde i sin Tid stiftet et Alter i Vor Frue Kirke i Nyborg til Ære for Jomfru Marias Mor, den hellige Anna, og henlagt Ullerslev og Fløstrup Kirkers Indtægter derunder. Men fra Christian II foreligger der et Kongebrev om at eftersom han har

»forfaret, at samme Fløstrup Kirke er ej saa nær belejlig der hos Byen, at Præsten til forskrevne Alter, som stedse udi Nyborg besidendes er, kan den kvemmelig besøge og gøre Sognefolket den Rede og Redelighed med Gudstjeneste og Sakramenter dem bør at have,«

saa skal »Awendtsløff« Kirke i Stedet, St. Anna til Ære til evig Tid høre til Vor Frue Kirke og Præsten ved Alteret der skal nyde alle Avnslev Kirkes Renter og Rettigheder, saasnart den nuværende Præst i A. dør »eller han kan tales deraf med Minde.«

¹⁾ De ældste d. Arkivregistraturer, 5 Bd. II S. 1088.

Det er dog vist gaaet med denne Plan som med saa mange andre af Kongens Forsætter; de blev ikke til noget. Originalbrevet er ganske overstreget og vistnok aldrig ekspederet¹⁾. I hvert Fald vides det, at Hr. *Niels Poulsen* i 1519 fik Løfte om Kaldet, naar Hr. Mads var død.

I 1530 nævnes *Niels Poulsen* som Præst her, og det er rimeligt, at han ogsaa var det, da Overgangen til Reformationen skete i 1536, men der findes ingen Steder noget om, hvorledes den Overgang fandt Sted her. Sandsynligvis har Hr. *Niels* vandret med over i Lutherdommen ligesom saa mange andre af hans Embedsbrødre.

4. Bovense bliver Annex til Avnslev.

Præsten *Jens Madsen* (*Johan Mathiassen*) nævnes i 1558 som Sognepræst i Avnslev; han er muligvis Hr. *Niels*'es Eftermand.

Hidtil havde Avnslev været et Præstekald for sig, Sognet hører jo til de største paa Fyen. Derimod har Bovense en Tid hørt under Skellerup og en Tid haft sin egen Præst; Forholdet er svært at udrede.

I 1554 ordnede *Kristian III* Præsternes »Underholdning« i Nyborg Len²⁾, og da nævnes Bovense som Annex til Skellerup:

Skellerop och Bogens.

Her *Jørgen*³⁾. Nøgis mett dy thuenne, intill hand

¹⁾ Chr. II's aabne Brev til Fyen; Suhms Saml. II 34.

²⁾ Stiftets alm. Breve Nr. 579. Landsarkivet. (Wad: Fra Fyens Fortid I).

³⁾ Præsten *Jørgen From* i Skellerup.

faar Ellinge igen, och tha skall hand sleppe Bogens, att then kand bliue en annex tiill Ansløff, for en god cappelan till then sogn.«

Ellinge hørte nemlig til Fjerritslev; men da denne Kirke nedbrødes i 1555, kom Ellinge tilbage til »syn rette houitkyrke Skellerup $\frac{7}{1}$ 1555. Og da maatte saa Hr. Jørgen »sleppe« Bovense igen. Men i de samme Dage nævnes »Sognepræsten til Bovense« i et kgl. Brev fra Nyborg. Han skal »nyde Halvparten af Tienden og Kirken Halvparten«. Saa dette tyder paa, at Bovense ikke er blevet Annex til Avnslev endnu.

»Her Niels y Bogensze«, som nævnes idet følgende, er altsaa den daværende Sognepræst.

Imellem Præsteembedets Ejendomsbreve¹⁾ findes nemlig ogsaa et »papirsbreff wdgiiffuit paa Vinding herritz tingh« 1588, hvori berettes, hvorledes »hederligh og wellert mandt her Jens Madtzen, sogneprest tiill Auensløff« fremledte et uvildigt Tingsvidne af nogle Dannemænd i Anledning af, her Niels y Bogensze« havde saaet Sæd i noget Jord, der hørte til Hr. Jens' Præstegaard »szom han nu y boer y Skalckendrup, hvilken joridt szom ligger paa Bogensze marck og engh, szom er 3 støcker«, Hr. Niels slet ingen Ret har til, og han har gjort det »emodt for^{ne} her Ienszis willie och samtøcke.« Item viit^{ne} nede thisze ephthersc^{ne} dannement, szom er *Per Drage* y *Korpendrup*, *Tomes Brun*, *Hans Brun* y *Skalckendrup*, och bad thennom szaa Gudt till hielpe medt opracte fingre, ath then joridt, szom her Niels saaet haffde, haffde liggitt tiill for^{ne} her Jenszis prestegordt y 40 aar «

¹⁾ De ældste d. Arkivregistraturer 5 Bd. II S. 1088.

Det at Avnslev-Præsten har Embedsjord i Bovense, kunde vel tyde paa, at Bovense engang tidligere har været Annex til Avnslev.

Disse Annexforhold maa i hvert Fald snart efter have naaet en endelig Afgørelse, thi den næste Præst i Skalkendrup Præstegaard, *Rasmus Lauridsen*, blev kaldet i 1564 til Sognepræst for Avnslev og Bovense, hvor han prædikede Evangelio i 17 Aar; han maa altsaa være død c. 1581.

Fra hans Tid stammer den første udførlige Op-
gørelse vi har over *Kaldets Indtægter*; den findes i »Register paa Præsternes Underholdning i Vinding Herred 1572« (Landsarkivet). Han afskriver først de to »Ejendomsbreve«, som vi allerede har omtalt. Der-
paa nævner han de to Gaarde, som fra Middelalderen hørte til Præstekaldet, *Mensalgaarden*¹⁾ i Avnslev og *Annexgaarden* i Bovense: »Hans typenssen y Aus-
løff giffuer: iiij orte biigh; och deraff haffuer presten herligheden.« Og Annexgaarden, hvor ingen Ejer nævnes, giver 1 Fdk. Rug, 3 Ørter Byg og 1 Ørte Havre. (1 Ørte Byg = 1 $\frac{1}{2}$ Td.; 1 Ørte Havre = 2 $\frac{1}{2}$ Td.). — Dertil er — med en anden Haandskrift føjet: »Item aff Rasmus Ibssens gaard y *skalckendrup* iij örtug byg, for hand (∴ Præsten) holder brød og wiin til Kirken. Oc haffuer hand al herlighed aff samme gaard som hans formænd har haffd for hannem. — — Item paa *Hiulbye* marck ij agre tager V skpr. Sæd, for hand (∴ Præsten) lader sno lyss til kirken.«

I den Fortegnelse over Markerne, som hørte under Præstegaarden og de to ovennævnte Gaarde i Avns-

¹⁾ »Mensalgaardene« var henlagte til »Præstens Forsyning« (ad mensam); det er en Art gejstligt Fæstegods, som efter Lov ²⁴/₃ 1860 overgik til Arvefæste.

lev og Bovense, er anført en Mængde gamle Stednavne af stor Interesse; dem vil vi senere tage op til Behandling.

Til sidst faar vi Oplysning om Sognets Indbyggere, idet nemlig Tiendeydernes Tal nævnes:

I <i>Avnslev</i> Sogn:	
Bryder og Bønder...	26
Landboer	38
I <i>Bovense</i> Sogn:	
Landboer	19
	Ialt 83 Tiendeydere.

Baade Bryder og Landboer var Fæstere; »Bønder« skal vist betyde Selvejere. Bryderne er maaske Kongens Fæstere under Nyborg Slot.

Ud fra de 83 Tiendeydere kan Folketallet i de to Sogne maaske anslaaes til 2–300?

5. Biskop Jakob Madsens Visitatsbog.

1581 blev Hr. Niels Frandsen kaldet til Sognepræst for de to Menigheder, hvor han — som det stod paa hans Ligsten — i 34 Aar »udstrøede det guddommelige Ords Sædekorn.«

Han var født paa Sjælland omkr. 1551; og i sin Ungdom var han i flere Aar Amanuensis eller Famulus (Medhjælper) hos den anden lutherske Biskop paa Fyen, Niels Jespersen.

Som 30aarig ung Mand fik han det gode Embede her og giftede sig snart efter med en yngre Enke, Kirstine, der i Forvejen havde en Datter, Anna.

1588 fik han Besøg af den bekendte Biskop *Jakob Madsen*, som var ude paa en af sine mange Visitatsrejser. Han kom kørende fra Kerteminde og besøgte om Aftenen d. 27. April Bovense Kirke og prædikede næste Dag i Avnslev Kirke (Se nærmere Side 111 og 130). Fra sit Besøg i Præstegaarden i Skalkendrup noterer Bispem paa Latin i sin knappe Udtryksmaade¹⁾: »Han var min Formands Hjælper. Hustru Kirstine, 2 Gange gift. En Datter for disse, Anna. Hun (∴ Konen) haver spæde Børn 3.« Og siden da han havde hørt Hr. Niels prædike, bemærker han i sin Dagbog: »Bene docuit« (lærte godt), og et andet Sted: »Præsten god, gjorde Fyldest i sit Kald.« Da han mod Slutningen af sin Visitatsprædiken spurgte Menigheden, om Præsten »lever og lever vel«, bekræftede de dette »med stort Bifald« (magno assensu id affirmarunt). Saa det kan jo være, at hans Hustru ikke har helt Uret, naar hun (paa Ligstenen) kalder ham en »aarvaagen og tro Hyrde« for Menighederne.

Meget tyder paa, at først i hans Tid trængte den lutherske Lære helt igennem i Sognene. *Jakob Madsens* Visitatsbog fortæller om, hvorledes de sidste Stykker katolsk Inventar i Kirkerne fjernes og nyt opstilles. Vi vil her blot minde om, at Helgenalteret i Bovense og Monstransen i Avnslev Kirke nu fjernes. Og Prædikestolen i førstnævnte Kirke er opstillet i Hr. Niels's Tid; derom vidner Aarstallet 1582. — Endelig findes jo Præstens Navn endnu bevaret paa den sørgeligt mishandlede Degnestol i Bovense Kirke (Se Side 132), hvor ogsaa de mange indskaarne Navnebogstaver (PNS; IPN; CN; ANDREAS NICOLAI — nogle

¹⁾ Mester *Jacob Madsens* Visitatsbog, udg. ved A. Crone, Odense 1853, S. 70.

med Aarstal 1617; og: PETRVS NICOLAI) utvivlsomt vidner om hans Sønners Snittekunst og om den Opmærksomhed, hvormed de lytte til deres ærværdige Faders Prædiken.

Niels Frandsen døde 15. Dec. 1615, men Enken levede endnu i 1619. Han blev gravlagt i Avnslev Kirkes Kor, sandsynligvis lige ved Indgangen til Koret, hvor hans Ligsten endnu laa i 1755 og hvor man i 1912 fandt Rester af en Grav under Fliserne. Hans Hustru bekostede en Ligsten over ham, og paa den stod:¹⁾

SUB MARMORE HOC VIR QVIESCIT REVEREND : D :
NICOLAVS FRANCISIO NT ECCLESIARVM AVNSLEV
ET BOGENSE QVONDAM PASTOR VIGILANTISS : ET
FIDELIS : QVI POSTQVAM ANNOS HIC FERRE 34 SE-
MINA SPARLISSSET VERBI DIVINI 15 DECEMBR. 1615
SUÆ ÆTAT 64 : PIE ET PLACIDE IN DOMINO OB-
DORMIVIT : DENNE LIIGSTEEN HAFVER HANS KIÆRE
HVSTRV LADET KIØBE OG VDHVGGE PAA SIN EGEN
BEKOSTNING ANNO 1619.²⁾

En af hans Søønner var Christian Nielsen, Skalkendrup, som først var Rektor i Faaborg og Rudkøbing og siden Sognepræst i Simmerbølle. En Søster til ham, Mette, blev gift med Faderens Eftermand her i Avnslev.

6. Hr. Daniels Ligsten.

De fleste af Sognepræsterne i Avnslev-Bovense er i ældste Tid blevet gravlagt i Avnslev Kirkes Kor.

¹⁾ En Indberetning til L. de Thura i Kall 377, 4°, kgl. Bibl.

²⁾ Indskriftens latinske Begyndelse lyder i Oversættelse: »Under denne (Marmor) Sten hviler den ærværdige Hr. Nicolavs Frandsen, fordum aarvaagen og tro Hyrde for vore Kirker Avnslev og Bovense, som, efter at han i næsten 34 Aar her havde udstroet det guddommelige Ords Sædekorn, hensov front og blidt i Herren den 15. Decbr. 1615.

Der er endnu bevaret to indmurede Ligsten i Korvæggene; de er sat over Hr. Daniel Køhler og Hr. Knud Lerche; andre Ligsten i Koret nævnes, men er nu forsvundne; desuden ligger Hr. Hans Jacobsens Sten f. T. i Jul'ernes Kapel, men den er ogsaa kommet fra Koret.

Hr. Daniels Sten er ganske smuk; den sidder i Korets nordre Mur. Midt paa den er mellem et Par Pilastre anbragt en lang latinsk Indskrift og derover findes i højt Relief en Fremstilling af Præsten og hans tvende Hustruer knælende ved Korsets Fod. Paa Korset hænger »Kobberslangen«, Frelsens Symbol.

Daniel Iversen med Slægtsnavnet *Køhler* (Colerus) var født i Nyborg 1582 som Søn af Borgmesteren der, Iver Sørensen. Omkring 1612, da Hr. Niels i Skalkendrup var ved at ældes, kom den unge Nyborgenser her ud som Hjælpepræst, og han overtog saa Embedet ved den andens Død i 1615. To Aar senere ægtede han som nævnt Datteren Mette, og da hun døde $\frac{2}{8}$ 1622, giftede han sig paany, ligeledes med en Præstedatter, Margrethe Lauritsdatter Hoff, hvis Far var Præst i Revninge og Rynkeby. De havde flere Sønner, som blev Præster. Den ældste, *Magister Peder Danielsen* (Colerus) blev siden Slotspræst; en anden, *Bernt*, fik Embedet i Hjølunde ved Slangstrup, men en yngre Broder, *Laurits*, sad som residerende Kapellan i Bovense paa Faderens gamle Dage.

I August 1636 kom Biskop Hans Michelsen hertil paa Visitats. Hans Bemærkning i Visitatsbogen¹⁾ er ikke absolut rosende:

»Jeg visiterede Avnslev Kirke d. 21. Aug. og der»

¹⁾ Hans Michelsens Dagbøger, Saml. til Fyens H. o. T. VII.

efter Bovense. Katekiserede begge Steder med Ungdommen. De var ikke udueligt underviste.«

Hr. Daniels Embedstid falder under Christian IVs Regering, og han dør $17\frac{1}{2}$ 1645, samme Aar som den ulykkelige Fredsslutning i Brømsebro.

Indskriften paa hans Ligsten lyder saaledes:

PRÆCO VERBI DIVINI FIDELIS R : D :
 DANIEL IVARID IN HOC MONVMENTO
 QVISCIT SEPVLTVS CVM VTRAQ
 CONIVGE : MELLITISS: HONESTISS : AG
 PIENISS : METTHA D : NICOLAI FRAN
 CIS F QVÆ OBIIT : 7 AVG AI 1622.
 ÆTATIS V 20 : ET MARGARITA D : LAVRENTII
 NICOLAI : RUGAPOLENSIS F. QVE OBIIT
 D : 13 AVG. AI 1665 ÆT. 67. ILLE ENIM AN
 NOS CVM FERE 28 RATIONEM IN ECCL
 ESSIS HISCE VIVENDI DIVINAM VERE
 AC SINGERE TRADISISSET D : 17 FEBR. : AI
 1645 ÆTAT 63 : PIE . ET . PLACIDE . IN DO
 MINO OBDORMIVIT
 I THESS. 4. SI CREDIMVS QVOD IESVS MORTV
 VS EST ET RESSVRREXIT SIC ET . DEVS . EOS QVI
 DORMIERVNT PER JESVM ADDVCET CVM ILLO
 ANNO 1624.

(Oversat til Dansk:

»Guds Ords tro Prædikant Hr. *Daniel Ivarsen* hviler i dette Gravsted, begravet tillige med begge sine Hustruer, den saare elskelige, dydzirede og gudfrygtige *Metha*, Datter af Hr. Niels Frandsen, som døde d. 7. Aug. 1622 i sin Alders 25. Aar, og *Margrethe*, Datter af Hr. Laurits Nielsen fra Rynkeby, som døde d. 13. Aug. 1665 i sin Alders 67. Aar. — Da han nemlig i omtrent 28 Aar havde i disse Menigheder forkyndt den guddommelige Livsvisdom i Sandhed og Alvor, sov han ind i Guds frygt og Herrens Fred d. 17. Febr. 1645 i sin Alders 63. Aar.

I Thess. 4. »Naar vi tro, at Jesus er død og oprejst, saa vil ogsaa Gud føre dem, der sov ind i Jesus, frem med ham.«)

I Ligstenens Hjørner er Evangelist-Symbolerne anbragt, og langs hele Kanten staar Skriftordet om Opstandelsens Herlighed, fra 1 Kor. 15. 42—44.